

**Unios notatserie
nr. 5/2017**

Unios
kommentarer til
Solberg-regjeringens
forslag til
statsbudsjett for 2018

Brev til Finanskomiteen og Kommunal- og forvaltningskomiteen

23. oktober 2017

Innhold	Side
Internasjonal økonomi	4
Norsk økonomi	5
Skatter og avgifter	9
Arbeidsmarkedet.....	11
Kommuneøkonomien	15
Helse- og omsorgstjenester	18
Kunnskap i front.....	20
Politi.....	25
Den norske kirke.....	26

Unios notatserie på www.Unio.no (utdrag)

- Nr 5 2009 Offentlig tjenestepensjon – om meklingsresultatet 2009
- Nr 2 2010 Ny pensjonistbeskatning - kommentarer til regjeringens forslag
- Nr 3 2010 Skattlegging av pensjonsinntekt - Unios høringssvar
- Nr 6 2010 Kombinasjon arbeid og pensjon
- Nr 1 2011 Brutto er best
- Nr 5 2011 Uførepensjon og skatt
- Nr 7 2011 Kunnskapskommunen
- Nr 1 2012 På arbeidsgivers nåde - privat tjenestepensjon
- Nr 2 2012 Er forskning arbeid?
- Nr 5 2012 Hybriden – tjenestepensjon à la carte
- Nr 6 2012 Frontfagsmodellen – modell under press
- Nr 7 2012 Hybriden – Unios høringssvar
- Nr 1 2013 Yngre årskull og offentlig tjenestepensjon
- Nr 4 2013 Unios hovedkrav og forventninger til en ny regjering
- Nr 5 2013 Ny uførepensjon i offentlig tjenestepensjon fra 2015
- Nr 6 2013 Ny uførepensjon i privat tjenestepensjon fra 2015
- Nr 4 2014 Handelsavtaler og handel med tjenester
- Nr 6 2014 Offentlig tjenestepensjon målt mot andre tjenestepensjonsordninger
- Nr 2 2015 Realinntektsnedgang for alderspensjonister og minstepensjonister
- Nr 5 2015 Produktivitet – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens innstilling
- Nr 2 2016 Produktivitet II – Unios kommentarer til Produktivitetskomisjonens andre innstilling
- Nr 3 2016 Hvor høy avkastning bør det forutsettes for innskuddspensjon?
- Nr 4 2016 Regjeringen vil ikke forhandle offentlig tjenestepensjon
- Nr 7 2016 Innskuddspensjon – arbeidsgivers drøm
- Nr 8 2016 Cappelen-utvalget
- Nr 1 2017 Unios innspill til regjeringen Solberg i forkant av 2018-budsjettet
- Nr 2 2017 Ny realinntektsnedgang for alderspensjonistene
- Nr 3 2017 Trygdedrøftingene 2017
- Nr 4 2017 Unios kommentarer til Revidert budsjett 2017 og Kommuneproposisjonen 2018
- Nr 5 2017 Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018

Unios notatserie gir bakgrunn og kommentarer til aktuelle faglige og politiske spørsmål. Her trykker vi også Unios syn i viktige høringssaker og våre innspill i forbindelse med statsbudsjett mv.

Unios 10 krav

1. Unio krever forsterket innsats for økt sysselsetting. Til tross for lysere utsikter for norsk økonomi er bedringen i arbeidsmarkedet svak, sysselsettingsveksten svak og yrkesandelene rekordlave. Hvis antall sysselsatte som andel av befolkningen i yrkesaktiv alder hadde vært på samme nivå som før oljeprisfallet i 2014 ville 61 000 flere personer vært i arbeid.
2. Unio krever av finanspolitikken vris fra skattelettelse til bruk av budsjettets utgiftsside. Mindre oljepenger gir mindre handlingsrom, det tilsier at den kraftige utgiftsveksten på samferdsel må dempes til fordel for viktig tjenesteproduksjon og vedlikehold i offentlig sektor. Styrk innsatsen for kompetanse, forebygging, forskning, omstilling, trygghet og nye arbeidsplasser.
3. Unio krever en bedre fordelingsprofil, regjeringen gir aksjeeiere skattelette, mens lønnstakere får kutt i arbeidsledighetstrygd og fradrag for kost og losji. Unio støtter avvikling av skattekasse 2, det vil gi økt yrkesdeltakelse og bedre integreringen.
4. Unio krever at de ordinære arbeidsmarkedstiltakene økes med 2000 plasser. NAV må selv gjennomføre flere tiltak i egenregi for å styrke «A-en i NAV».
5. Unio krever at kommunesektorens frie inntekter øker med 2 mrd. kroner ut over regjeringens forslag. Angrepet på eiendomsskatten svekker skattegrunnlagene og lokaldemokratiet.
6. Unio krever at bevilgningene til sykehusene minst dekker økte utgifter som følge av befolkningsveksten.
7. Unio krever en nasjonal minstenorm for lærertetthet. Det er det eneste tiltaket som vil sikre at midlene som er bevilget til økt lærertetthet, faktisk brukes til flere lærere.
8. Unio krever at effektiviseringskuttet i universitets- og høyskolesektoren reverseres. Kuttet rammer kvaliteten i utdanning og forskning, og gjør det vanskeligere å nå målsettingene i kvalitetsmeldingen om innovative læringsformer og tettere oppfølging av studentene. Om regjeringen ønsker å kutte, må de gjøre klarere prioriteringer.
9. Unio krever at nærpolitireformen følges opp med flere politi. Prioritering av nytt beredskapssenter og nye helikoptre må ikke gå på bekostning av bemanningen.
10. Unio krever at rammetilskuddet til den norske kirke følger lønns- og prisveksten. Regjeringens forslag gir færre prester og færre diakoner.

23.10.2017

Unios kommentarer til Solberg-regjeringens forslag til statsbudsjett for 2018

Den økonomiske politikken må i større grad sette kunnskap i front. De som satser på kompetanse og utdanning vil komme best ut av de globale omstillingene. Vi må tørre å se lenger enn ett budsjettår. Det er god lønnsomhet i god forebygging både innen helse, utdanning, trygghet og integrering. Til tross for lysere utsikter for norsk økonomi er bedringen i arbeidsmarkedet svak, sysselsettingsveksten svak og yrkesandelene rekordlave. Lavere arbeidsledighet skyldes først og fremst uttrekning, utstøting og overgang til utdanning eller passivitet. Finanspolitikken må vris fra skattelette til bruk av budsjettets utgiftsside. Mindre handlingsrom krever redusert vekst på områder som samferdsel som har vokst kraftig de siste årene. Innsatsen for kompetanse, forebygging, forskning, omstilling, trygghet og nye arbeidsplasser må styrkes, og studiestøtten økes. Kommunesektorens frie inntekter må økes. Den eneste måten å sikre flere lærere er en nasjonal minstenorm. Avvikling av skattekasse 2 vil gi økt yrkesdeltakelse og bedre integreringen. Den norske arbeidslivsmodellen forutsetter høy organisasjonsgrad og økt oppslutning om de landsomfattende tariffavtalene. Arbeidet mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet må skjerpes.

Internasjonal økonomi

IMF oppjusterer vekstanslagene for verdensøkonomien (World Economic Outlook oktober). Norges handelspartnere har passert konjunkturbunnen og konjunkturoppgangen blir sterkere enn tidligere antatt. En bredere oppgang i Europa, Japan, Russland og fremvoksende økonomier i Asia overskygger en antatt svakere utvikling i USA og Storbritannia. Flere land fører en mer ekspansiv politikk og arbeidsledigheten fortsetter å falle. Usikkerheten er derimot stor, lav produktivitetsvekst, økonomisk utenforskap og økte forskjeller i mange land legger en demper på vekstmulighetene. Lave investeringer i OECD-landene over lengre tid og fortsatt overgang til konsumdrevet økonomi i Kina legger en demper på vekstpotensialet.

Tabell 1: Økonomiske indikatorer for USA, Euro-landene og Kina, prosent

	USA				Euro-landene				Kina			
	Gj.sn. 2000-2016	2017	2018	2019	Gj.sn. 2000-2016	2017	2018	2019	Gj.sn. 2000-2016	2017	2018	2019
BNP-vekst	1,9	2,2	2,3	1,91	1,3	2,1	1,9	1,7	9,4	6,8	6,5	6,3
Inflasjon	2,2	2,1	2,1	2,6	1,5	1,5	1,4	1,7	2,2	1,8	2,4	2,5
Arbeidsledighet	6,2	4,4	4,1	4,2	9,6	9,2	8,7	8,3	4,0	4,0	4,0	4,0
Offentlig nettogjeld i pst av BNP	60,4	82,5	81,1	81,0	62,0	71,8	70,3	68,6				

Kilde: IMF World Economic Outlook oktober 2017.

Europa har hatt sammenhengende vekst på over 2 pst siden 2013, trendvekst anslås til 1,5 pst. Arbeidsledigheten er høy (9,1 pst i juni), men den fortsetter å falle og er nå på sitt laveste nivå på ni år. Forskjellene er derimot store landene imellom med 21 pst ledighet i Spania og 3,8 pst i Tyskland. Samlet etterspørsel er for svak. Lønnsandelen i mange europeiske land har gått drastisk ned og det er bare svake tegn til at næringslivsinvesteringene øker, disse ligger fortsatt ikke høyere enn de var for 15 år siden. Mye av jobbveksten kommer i lavt betalte deltidsjobber med lav produktivitet. Den europeiske sentralbanken (ESB) anslår den reelle arbeidsledigheten til å ligge mellom 15 og 18 pst, nærmest dobbelt så høyt som det offisielle tallet. Europa trenger felles ekspansjon for å få ledigheten ned, det trengs investeringer i infrastruktur og velferd «på europeisk nivå».

Vekstprognosene for USA de nærmeste årene er justert ned. Investeringene er fortsatt lave. Utsiktene for en mer ekspansiv finanspolitikk under Trump har i det siste blitt ytterligere redusert. En mer moderat konjunkturoppgang antas å gi fortsatt reduksjon i arbeidsledigheten, som ligger på et relativt lavt nivå i internasjonal sammenheng. Sysselsettingsraten i USA har kommet svakt opp de siste fem årene, men mange av de nye jobbene er lavproduktive og dårlig betalt. Den underliggende situasjonen på arbeidsmarkedet er derfor ikke så god som de offisielle ledighetstallene tilsier.

I Kina er veksttakten tilbake på 7-tallet og ventes å holde seg nær samme nivå de neste årene. Oppjusteringen av de kinesiske vekstanslagene vil isolert sett bidra til noe sterkere vekst i verdenshandelen, mens ytterligere overgang til mer konsumdrevet vekst trekker i motsatt retning.

Norsk økonomi

Regjeringen Solberg ser lysere på utviklingen i norsk økonomi enn de fleste andre. I Nasjonalbudsjettet er anslagene for privat konsumvekst i 2018 betydelig høyere enn anslagene til SSB og Norges Bank fra september, også sammenliknet med regjeringens eget anslag i Revidert Nasjonalbudsjett. Siden privat konsum står for over halvparten av verdiskapingen oppjusteres også veksten i fastlandsøkonomien (2,5 pst) til godt over såkalt trendvekst (2,1 pst) hvor SSBs og Norges Banks siste anslag ligger. Mye av usikkerheten framover er knyttet til styrken i husholdningenes forbruksvekst. Svak bedring i arbeidsmarkedet og forventninger om høyere reallønnsvekst trekker opp, usikkerhet om boligpriser og renter trekker ned.

Arbeidsledigheten på vei ned, svak sysselsettingsvekst

Regjeringen anslår at AKU-ledigheten går ned fra 4,3 pst i år til 4,0 pst i 2018, tilsvarende en nedgang på om lag 8 000 helt arbeidsledige til et nivå på om lag 112 000. Sysselsettingen tar seg også noe opp, en vekst på 1,1 pst er høyere enn veksten i befolkningen (15-74 år) og dette gir en svak bedring i yrkesdeltakelsen på 0,1 prosentpoeng.

Sysselsettingsandelen er imidlertid fortsatt langt under nivåene både før oljeprisfallet (1,5 prosentpoeng) og før finanskrisa (4,9 prosentpoeng). Nasjonalbudsjettets framskrivninger til 2019 viser at de lave yrkesandelene ikke ventes å gå ytterligere opp. Dette understreker at også regjeringen anslår bedringen i arbeidsmarkedet som svak. Lavere arbeidsledighet skyldes ikke vekst i sysselsettingen, til det skapes det for få arbeidsplasser, men uttrekning, utstøting og overgang til utdanning eller passivitet.

Lønnsveksten tilbake på normalen

Regjeringens optimistiske anslag gjelder også reallønnsveksten. Med en nominell lønnsvekst på 3 pst og en prisvekst på 1,6 pst blir reallønnsveksten 1,4 pst. i 2018. Dette er en del høyere enn anslaget fra SSB som ligger på 1,1 pst, men om lag samme nivå som Norges Banks siste anslag.

Dette kan tyde på at «unntakstilstanden» på lønnsområdet etter oljeprisfallet i 2014 er over og at vi kommer tilbake til den «normale» vekstbanen for lønningene. Dette er i tilfelle helt etter boka hvis vi ser på hvordan Holden III-utvalget i sin tid analyserte hva som ville skje med lønnsveksten etter et oljeprisfall, opphenting til normal lønnsvekst etter 3-5 år avhengig av om oljeprisfallet var tilbudssidedrevet eller etterspørselssidedrevet. Partene i arbeidslivet har gitt et helt avgjørende bidrag til krisehåndteringen etter oljeprisfallet i 2014. Moderate oppgjør og en betydelig kronesvekkelse har styrket konkurransevnen og lagt grunnlaget for ekspansjon i tradisjonell industri, sjømat, reiseliv mv.

Strammere finanspolitikk og mindre oljepengebruk

Finanspolitikken ventes å ha en meget svak ekspansiv virkning i 2018. Den såkalte budsjettimpulsen tilsvarer økte utgifter på 3 mrd. kroner, så nær et nøytralt budsjett som det går an å komme. Det legges opp til å bruke 231 mrd. oljekroner tilsvarende 2,9 pst av oljefondet. Hver syvende budsjettkrone kommer fra fondet. Det er 6 mrd. flere kroner mindre enn anslått i år og nesten 6 mrd. kroner mindre enn den nye krittstrekken på 3 pst. av fondet. Utgiftsveksten i budsjettet er reelt 1 pst, betydelig lavere enn i de foregående årene.

Mange sier nå at et nøytralt budsjett er riktig og at oljepengebruken er riktig. De samme analytikerne har klaget over at regjeringen har brukt for mye oljepenger de siste fire årene, 20 nye milliarder hvert år. Unio mener at oljepengebruken har vært om lag riktig de siste årene. Vi har derimot vært sterke kritikere av innretningen av finanspolitikken. De store skattelettelsene i forrige stortingsperiode på til sammen 23 mrd. kroner kunne vært brukt langt mer målrettet for å styrke sysselsettingen og den framtidige vekstevnen til norsk økonomi. Uten alle eller deler av skattelettelsene i forrige stortingsperiode ville nivået på oljepengebruken i forkant av 2018-budsjettet vært lavere.

Resten av denne stortingsperioden ser regjeringen for seg mindre handlingsrom i finanspolitikken. Regjeringen anslår den underliggende skatteveksten per år til om lag 15 mrd. kroner og at bruken av oljeinntekter kan økes med 3 mrd. kroner per år. På utgiftssiden vil veksten i folketrygden øke med 9 mrd. kroner per år mens befolkningsveksten vil øke utgiftene i kommuner og sykehus med 5 mrd. kroner i året. Samlet anslår regjeringen etter dette at handlingsrommet for «nye satsinger» blir så lite som 4 mrd. kroner per år. Framtidige statsbudsjett må prioritere hardere. Den svekkelsen av skattegrunnlagene som vi har sett de siste fire årene gjør denne jobben vanskeligere.

Unio mener at utgiftene over statsbudsjettet i større grad må vris mot tjenester som gir mer velferd og sysselsetting for pengene. Det satses for mye på vei. Når handlingsrommet blir mindre må den ekstraordinære høye investeringsaktiviteten i samferdselssektoren dempes. Det må satses mer på offentlige vedlikeholdsoppgaver i f.eks. kommuner og universitets- og høyskolesektoren hvor etterslepet er stort. Videre bør det satses på mer permanente tiltak særlig i kommesektoren, driftsbudsjettene må styrkes slik at tjenestetilbudet kan styrkes.

Tabell 2: Økonomiske anslag for norsk økonomi 2016-2019, prosentvis endring fra året før der annet ikke er oppgitt

	2017			2018		2019	
	FIN mai 17	FIN okt 17	SSB sept 17	FIN okt 17	SSB sept 17	FIN okt 17	SSB sept 17
Privat konsum	2,1	2,3	2,4	3,2	2,4	3,2	2,9
Offentlig konsum	1,9	1,7	1,9	1,2	1,7	-	1,8
Br.inv. i utvinning og rørtransport	-11,6	-6,5	-0,3	2,2	0,2	7,7	8,2
Br.inv. fastlandsbedrifter	4,5	4,9	4,0	5,6	5,1	5,6	3,8
Boliginvesteringer	7,9	9,6	8,4	-0,2	-3,1	-2,7	-6,0
Br.inv. i offentlig forvaltning	5,1	5,4	5,0	1,5	1,8	-	1,8
Eksport tradisjonelle varer	2,8	1,7	2,1	3,8	5,0	5,0	3,3
Import tradisjonelle varer	-	-	5,5	-	3,1	-	3,9
BNP Fastlands-Norge	1,6	2,0	2,0	2,5	2,1	2,6	2,4
- industri og bergverk	-	-	0,8	-	2,8	-	2,4
Sysselsatte personer	0,6	0,7	1,0	1,1	0,8	1,1	1,0
AKU-ledighet, nivå	4,3	4,3	4,2	4,0	4,1	3,8	4,0
Årslønn	2,4	2,4	2,4	3,0	3,0	3,0	3,2
KPI	1,9	1,9	2,1	1,6	1,9	1,7	1,7
KPI-JAE	1,7	1,6	1,6	1,8	1,7	1,9	1,6
Sparerate husholdningene, nivå	-	-	6,5	-	6,9	-	6,9
3-mndr. pengemarkedsrente, nivå	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	1,2	0,8
Råoljepris, kroner per fat	444	438	433	438	448	441	469
Importveid kursindeks, positivt tall angir svakere krone	-2,0	-1,1	-1,7	1,0	-2,0	0,8	-0,9

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2018 (FIN okt 17), Revidert budsjett 2017 (FIN mai 17), ØA 3/2017 (SSB sept 17)

Stopp ostehøvelreformen

Regjeringen Solberg viderefører «Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen» i 2018 med et kutt på 0,5 pst. Fra 2015-18 vil disse kuttene redusere utgiftene i statlig forvaltning med 8,4 mrd. kroner. Det tilsvarer lønnskostnadene til om lag 11 000 årsverk.

Unio mener at regjeringens ostehøvelreform er et godt eksempel på politisk ansvarsfraskrivelse fra en regjering som ikke selv ønsker å gjøre prioriteringene av hvilke oppgaver som bør ha mer eller mindre ressurser eller evner å ta hensyn til situasjonen i de ulike virksomhetene. Kvaliteten på tjenestene reduseres, stillinger står ubesatte og presset på de andre ansatte øker. Effektiviserings- og produktivitetsarbeidet i offentlig sektor er viktig, men det må gjennomføres i samarbeid med de ansatte og bygge på tillit og trygghet. Slik det gjøres nå, rammes store viktige etater og virksomheter som Arbeidstilsynet, Skatteetaten, NAV og hele UH-sektoren av betydelige kutt som må tas ut i færre ansatte.

Kutt i juridisk hjelp til de svakeste

Regjeringen foreslår et kutt på 15 mill. kroner i rettshjelptiltak. Juss-Buss, JURK (Juridisk Rådgivning For Kvinner), Gatejuristen, Jusshjelpa i Nord-Norge og Jussformidlingen i

Bergen få alle kutt. I 2016 behandlet de fem til sammen over 19 200 saker. Brukerne er mennesker med lave inntekter, som studenter, innvandrerkvinner, mennesker med rusavhengighet mv.

Unio mener at mange av de som trenger det aller mest rammes av kuttet i juridisk bistand. Kuttene kan innebære en svekkelse av rettssikkerheten fordi disse gruppene ikke har økonomi til å kjøpe juridisk hjelp i markedet.

Kutt i produksjonsstøtten til avisene

Produksjonstilskuddet til nyhets- og aktualitetsmedier kuttes med 25,7 mill. kroner samtidig som det settes av 7 mill. kroner til en ny innovasjonsrettet tilskuddsordning. Det innebærer et nettokutt i den direkte pressestøtten på 18,7 mill. kroner.

Unio går imot kuttet i produksjonstilskuddet. Det er innrettet slik at spesielt nr. 2 aviser og meningsbærende aviser rammes hardest. Kuttene kommer i en tid hvor mediene har vært gjennom massive kutt. Det er et demokratisk problem når mediene ikke har ressurser til å følge opp lokal- og rikspolitiske prosesser eller følge opp hva som skjer i arbeidsliv og tariffpolitikk. Unio noterer som positivt at Institutt for journalistikk får 50 000 kroner mer i støtte.

Norges oppfølging av FNs bærekraftsmål

I 2015 vedtok FN 17 bærekraftsmål som skal realiseres i perioden fram mot 2030. I budsjettet for 2018 rapporterer alle departementer i sine budsjettproposisjoner om oppfølgingen av målene de har ansvar for. Det gis en sammenfatning og utdyping av mål 8 og 10 i Nasjonalbudsjettet 2018.

Sammenliknet med 2017-budsjett gis det gjennomgående mer utfyllende beskrivelser av hvordan FNs bærekraftsmål søkes gjennomført nasjonalt og internasjonalt. Departementene rapporterer svært forskjellig i substans og omfang. Unio mener at formen gjør det vanskelig å vurdere oppfølgingsarbeidet. Denne form for rapportering gir ikke et helhetlig bilde av hvordan mål virker sammen. Unio ønsker en mer helhetlig og samlet tilbakemelding til Stortinget. I forbindelse med kommende budsjettprosesser bør det initieres særskilte høringer om bærekraftmålene i Stortinget. Videre mener Unio at det er behov for at regjeringen utarbeider en egen helhetlig stortingsmelding om hvordan man nasjonalt implementerer bærekraftmålene. Dette for å sikre god forankring i Stortinget og bredt engasjement fra sivilsamfunn, arbeidslivets parter, academia og andre. Dette vil kunne gi et bedre grunnlag for den rapporteringen som norske myndigheter gjennomfører overfor FN.

Klimapolitisk beregningsutvalg må på plass

Unio registrerer at man i dette statsbudsjettet har lagt ved en liste over klimatiltak og forsøksvis prøver å beregne effekten av disse tiltakene. Unio er av den oppfatning at dette i liten grad muliggjør den klimastyringen som Stortinget forutsatte ved vedtakelsen av klimaloven. Dette understreker behovet for at man så raskt som mulig får etablert det egne klimapolitiske beregningsutvalget som blant annet Cicero og Unio har tatt til orde for og som Stortinget ga sin tilslutning til ved behandlingen av klimaloven.

Skatter og avgifter

Regjeringen Solberg brukte i forrige stortingsperiode oljepenger til å redusere skatter og avgifter med 23 mrd. kroner. I 2018-budsjettet foreslås det skattelettelse på 3 mrd. kroner. Unio mener svekkelsene i det framtidige skattegrunnlaget er svært uheldig med tanke på de store utfordringene vi står overfor med økt omstillingsbehov, større krav til utdanning og kvalifisering, kvalitet i velferdstilbudet og eldrebølgen. Skattelettelsene står i et enda grellere lys når en stor del av disse har vært rettet ensidig mot de rikeste med de høyeste formuene.

Første steg mot avvikling av eiendomsskatten?

Unio er sterkt kritisk til at regjeringen Solberg i budsjettforslaget for 2018 foreslår ytterligere svekkelser av skattegrunnlaget. Forslaget om svekkelser i eiendomsskatten for kommunesektoren kan ses som et første steg i retning avvikling. Det vil Unio kjempe mot (se omtale under Kommuneøkonomien).

Mer skatt på kapital og forurensing, mindre på arbeid

På grunn av de store omstillingsbehovene i norsk økonomi og med tanke på framtidige sysselsettingsbehov, vil det nå være ekstra fornuftig med et skifte av skattleggingen fra mindre skatt på arbeid til mer skatt på kapitalinntekt, formue og eiendom. Dette vil gjøre det billigere å sysselsette og bedre fordelingen. Både OECD, IMF og ILO viser videre til at det vil være vekstfremmende å vri noe av skattebyrden bort fra de med lavere inntekt og formue over på de med høy inntekt og formue. Små forskjeller fremmer økonomisk vekst og styrker tilliten i samfunnet som er avgjørende i vår arbeidslivsmodell.

Globaliseringen trekker sterkt i retning av ensidig vektlegging av effektivitetshensyn framfor rettferdshensyn i det enkelte land. Globaliseringen gir også en usunn skattekonkurranse om lave skattesatser og lavt generelt skattenivå. En slik utvikling svekker fellesskapsløsningene og skattesystemets mulighet til omfordeling. Unio vil øke skattene på store kapitalinntekter, store formuer og store eiendommer. Skatt på eiendom, formue og arv har en langt større plass i den samlede beskatningen i mange andre land vi vanligvis sammenlikner oss med. Fordelingshensynene i slike skatter kan ivaretas ved større bunnfradrag slik f.eks. Oslo kommune har gjort da eiendomsskatt ble innført.

Brede skattegrunnlag gir rom for lavere satser

Unio mener at skattleggingen må bygge på brede skattegrunnlag som gjør det mulig å ha lave satser. Det øker effektiviteten i skattesystemet. Dette hovedprinsipp ved skattereformene etter 1992 må videreføres. Å avvikle eller svekke skatter som arveavgiften, formuesskatten eller eiendomsskatten strider mot dette hovedprinsippet. Det gjør det ikke bedre hvis de skattene som avvikles eller svekkes også virker godt for fordeling og effektivitet.

Klimaavgifter

Grønne skatter og avgifter er en god måte å utvide skattegrunnlagene på. Skatt på forurensing og ressursløsning kan skiftes i mindre skatt på arbeid. Et slikt skattesifte gir såkalte doble effekter: Vi oppnår både bedre miljø og økt sysselsetting. Grønne skatter og grunnrenteskatter bidrar til at samfunnets ressurser kan utnyttes på en bedre måte, forbruks- og produksjonsmønstre vil bli endret i mer bærekraftig retning, og vi vil få et bedre miljø og økt

syssetning. Unio mener det er riktig å bruke klimaavgifter mer aktivt for å redusere utslippene av klimagasser. Forbruks- og produksjonsmønstrene må endres radikalt hvis vi skal klare å nå målene i Paris-avtalen om å stoppe den globale oppvarmingen med 1,5 grader.

Bedrifter og aksjeeiere får skattelette

I budsjettforslaget for 2018 følger regjeringen opp skattereformen som fikk bredt flertall i Stortinget våren 2016 der bl.a. overskuddsskatten settes ned til 23 pst og formuesskatten for aksjer og driftsmidler reduseres. Samlet gis det 3 mrd. kroner (årsvirkning) i skattelette til bedrifter og aksjeeiere neste år. De øvrige skatte- og avgiftsforslagene i budsjettforslaget går provenyemessig i null.

Unio uttalte seg mot den delen av skattereformen i 2016 som innebærer en ytterligere lettelse i formuesskatten ved at verdsetningsrabatten for aksjer og driftsmidler økes fra 10 til 20 pst. Det gir en skattelette til aksjeeiere på over 700 mill. kroner og bidrar til budsjettets dårlige fordelingsprofil i 2018.

Innstramninger rammer lønnstakere

Innenfor personbeskatningen går alle lettelser og økninger i null, men det flyttes på mye penger fordi skatt på nettoinntekt (alminnelig inntekt) går ned fra 24 til 23 pst. (11,3 mrd. kroner i mindre skatt). Dette tas inn igjen bl.a. i økt bruttoskatt (trinnskatt opp 10,2 mrd. kroner). Av andre økninger nevnes en kraftig innstramning i fradraget for kost og losji (750 mill. kroner) og avvikling av skatteklasse 2 (285 mill. kroner).

Unio er kritisk til forslaget om å stramme inn reglene for fradrag for kost og losji. Dette rammer ansatte som pendler og har lange arbeidsreiser. Samlet foreslår regjeringen direkte innstramninger overfor arbeidsfolk med nesten 1½ mrd. kroner når vi summerer forslaget om innstramninger i arbeidsledighetstrygden fullt innfaset og forslaget om å stramme inn i fradraget for kost og losji.

Vi nevner også at regjeringen ikke gjør noe for å regulere fradraget for fagforeningskontingent som står stille på samme kronebeløp, mens arbeidsgiveres fradrag for kontingent i arbeidsgiverorganisasjon følger lønnsveksten.

Skatteklasse 2

Regjeringen Stoltenberg prøvde i 2013 og regjeringen Solberg har prøv etterpå å avvikle skatteklasse 2. Skatteklasse 2 gis ektefeller hvor den ene ikke jobber eller har veldig lav inntekt. Enslige forsørgere hadde tidligere skatteklasse 2. Disse har fra 2013 et forhøyet personfradrag som gir en tilsvarende skattefordel som skatteklasse 2.

Unio støtter avskaffelse av skatteklasse 2 som i praksis er skattelette for å ha hjemmeværende ektefelle, tiltaket vil øke yrkesdeltakelsen blant kvinner og være bra for integreringen.

Elbilfordeler

Regjeringen foreslår å endre engangsavgiften for hybridbiler og avvikle engangsavgiften for elbiler. Unio støtter forslaget om å avvikle disse såkalte «Tesla-fordelene» som i praksis er skattefordeler til høyinntektsgrupper med to biler. Elbiler, særlig de største og tyngste, må også ta sitt ansvar for veislitasje mv.

Styrk skatterevisjonen i Skatteetaten

Unio vil styrke Skatteetatens arbeid med skatterevisjon for å intensivere arbeidet mot svart økonomi og redusere det såkalte «skattegapet». En nytilsatt skatterevisor øker skatteinngangen med flere ganger sin egen lønn.

I 2016 sørget Skatteetatens 6 500 ansatte for at det ble innbetalt anslagsvis 1 300 mrd. kroner i skatter og avgifter. Etatens 500 skatte- og spesialrevisorer er avgjørende for å sikre inndrivelse av de siste milliardene som er vanskeligst å drive inn på grunn av oppfinnsom skatteplanlegging eller fordi inntektene er en del av den svarte økonomien. Hvert eneste år utgjør den svarte økonomien i Norge rundt 140 mrd. kroner.

Unio mener at en økning på 40 mill. kroner til Skatteetaten, øremerket 50 nye skatte- og spesialrevisorer, vil legge grunnlaget for å øke skatte- og avgiftsinntektene med flere hundre millioner kroner årlig. Dette er penger som kan brukes på å styrke velferden.

Unios skatte- og avgiftsforslag for 2018

Unio overleverte i januar 2017 sine kommentarer i forkant av 2018-budsjettet. Her hadde vi også en rekke inndekningsforslag på skatte- og avgiftsområdet. Vi nevner økninger i formuesskatten, økt eller ny grunnrentebeskatning på områdene petroleum, vannkraft, oppdrett, fisk og havbruk, økt veibruksavgift, økt CO₂-avgift på mineralske produkter, ny miljøavgift på plast mv. Notatet ligger på Unio.no: <https://www.unio.no/cms/files/4871/unios-notatserie-nr-1-2017.pdf>

Arbeidsmarkedet

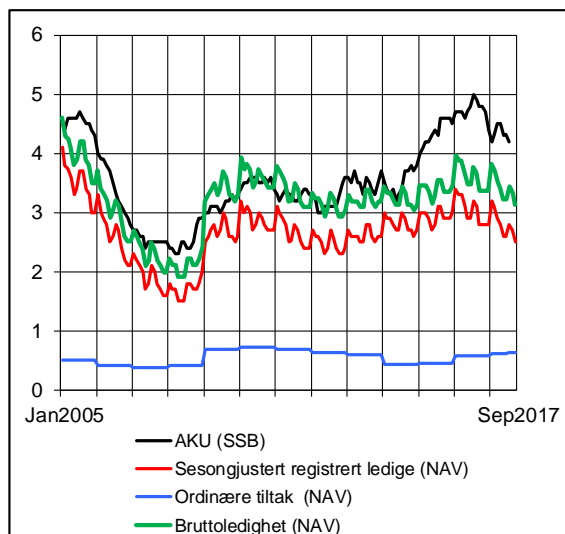
Både den sesongjusterte AKU-ledigheten (SSB) og den registrerte ledigheten (NAV) har falt med om lag 20 000 personer eller 0,7 prosentpoeng siden en topp sommeren 2016. I følge de siste AKU-tallene er 4,2 pst helt arbeidsledige, tilsvarende 116 000 personer. Regjeringen anslår i Nasjonalbudsjettet at AKU-ledigheten går fra 4,3 pst i år til 4,0 pst i 2018, tilsvarende en nedgang på om lag 8 000 helt arbeidsledige til et nivå på om lag 110 000.

Sysselsettingen har imidlertid stått stille helt siden oljeprisfallet i 2014 og utviklet seg svakere enn befolkningsveksten helt siden før finanskrisa. Bare etter oljeprisfallet i 2014 har befolkningen økt med 140 000 personer. Kombinasjonen av sterk befolkningsvekst og svak sysselsettingsvekst har gitt et kraftig fall i sysselsettingsandelen.

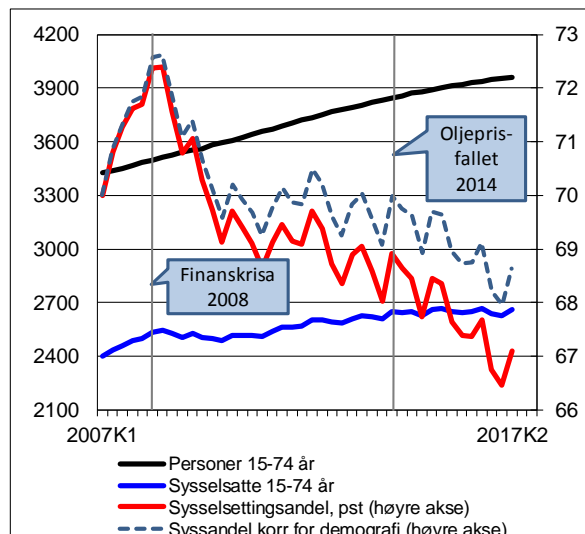
I Nasjonalbudsjettet legger regjeringen til grunn at antall sysselsatte personer tar seg noe opp i 2018, en vekst på 1,1 pst er høyere enn forventet vekst i befolkningen på 0,7 pst (15-74 år) og dette gir en svak bedring i yrkesdeltakelsen på 0,1 prosentpoeng. Budsjettets framskrivninger til 2019 viser derimot ingen ytterligere økning i yrkesandelen.

Fortsatt svak sysselsettingsandel

Andelen sysselsatte i alderen 15-74 år sett i forhold til befolkningen i samme alder har falt med 1,5 prosentpoeng etter oljeprisfallet. Sammenlikner vi med nivået før finanskrisa har sysselsettingsandelen falt med 4,9 prosentpoeng. Andre kvartal 2017 var

Figur 1: Arbeidsledighet og ordinære tiltak i prosent av arbeidsstyrke

Kilde: SSB og NAV

Figur 2: Personer (1000), sysselsatte (1000) og sysselsetningsandel (prosent, høyre akse)

Kilde: SSB AKU

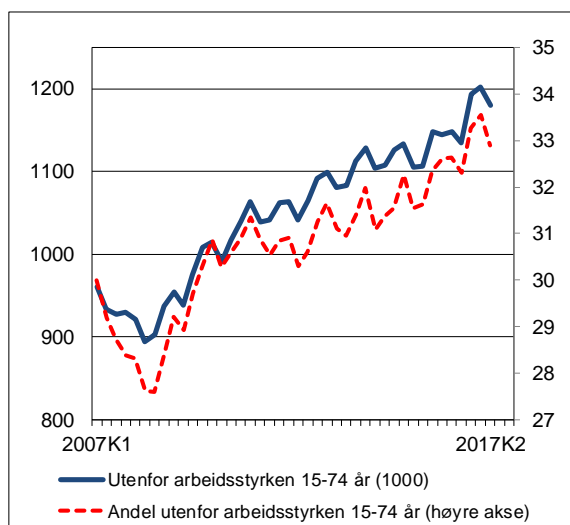
sysselsetningsandelen 67,1 pst, litt opp fra foregående kvartal. For å komme opp på samme sysselsetningsandel som før finanskrisa måtte 194 000 flere personer vært i arbeid i dag. Gjøres sammenlikningen med sysselsetningsandelen før oljeprisfallet måtte 61 000 flere personer vært i arbeid. Dette viser at sysselsettingen har utviklet seg meget svakt de siste årene og mange har trukket seg ut av arbeidsmarkedet.

Demografi forklarer deler av fallet i sysselsetningsraten

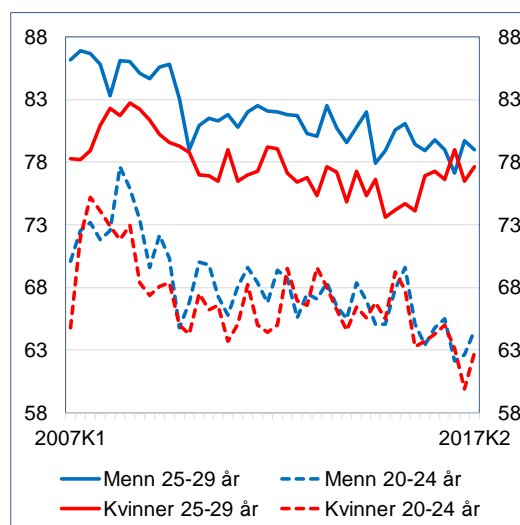
Nasjonalbudsjettet har en interessant analyse av utviklingen i sysselsetningsandelene. Det anslås at demografiske endringer knyttet til aldring og innvandring det siste tiåret har bidratt til å redusere den samlede sysselsetningsandelen med 0,1-0,2 prosentenheter hvert år i denne perioden. Det har bl.a. blitt flere personer i aldersgrupper som har lavere yrkesdeltakelse. Det er viktig at slike sammenhenger belyses. Men det svekker likevel ikke det faktum at sysselsetningsandelen har falt kraftig og at sysselsetningspolitikken har vært for svak.

I figur 2 er det forsøkt justert for disse demografiske effektene som forklarer mellom en fjerdedel og en tredel av fallet avhengig av hvilken periode en sammenlikner. Skulle en matche sysselsetningsandelene før finanskrisa i 2008 eller før oljeprisfallet i 2014 måtte hhv. 140 000 eller 40 000 flere vært i arbeid i dag. Utstøting og uttrekning fra arbeidsstyrken har vært stor det siste tiåret, fra 2008 har antall personer helt utenfor arbeidsstyrken økt med om lag 300 000 og fra 2014 med 75 000 (figur 3).

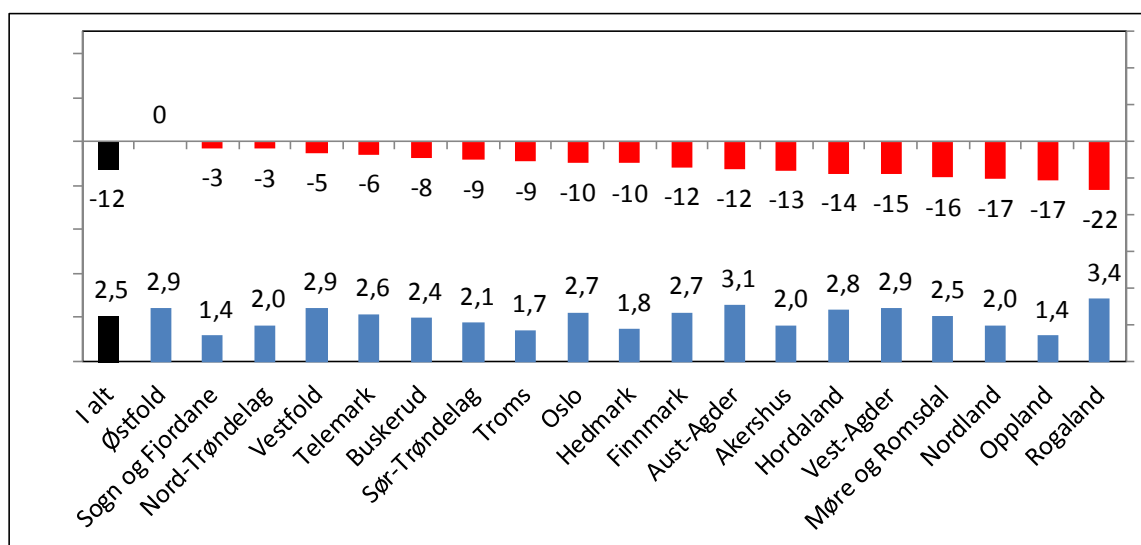
Ser vi på fallet i sysselsetningsandel fordelt på aldersgrupper og kjønn ser vi at menn har redusert sin yrkesdeltakelse i flere aldersgrupper, f.eks. har menn 25-29 år hatt en nedgang i sysselsetningsandelen de siste ti årene på om lag 8 prosentpoeng (figur 4). Unio mener at vi må sette inn langt kraftigere tiltak for å hindre utstøting og uttrekning blant de unge. Utdanning, kvalifisering og arbeidsmarkedstiltak må brukes langt mer aktivt.

Figur 3: Personer 15-74 år utenfor arbeidsstyrken, antall og andel

Kilde: SSB AKU

Figur 4: Sysselsetningsandel ungdom, prosent av befolkning i aldersgruppa

Kilde: SSB AKU

Figur 5: Registrert ledighet september 2017 og prosentvis økning siste 12 måneder

Kilde: NAV

De fylkesvise NAV-tallene viser at ledigheten siste 12 måneder har gått ned i alle fylker. Arbeidsledigheten er fortsatt høy i oljefylkene på Vestlandet, men den registrerte ledigheten viser tegn til bedring også her, Rogaland som har høyst ledighet har også hatt størst nedgang siste 12 måneder.

Styrk arbeidsmarkedstiltakene

Til tross for bedring langs de fleste dimensjoner i arbeidsmarkedet det siste året er fortsatt ungdomsledigheten og langtidsledigheten meget høy i norsk sammenheng. Langtidsledigheten har økt de siste årene. I september var 28 pst eller 19 100 ungdommer under 30 år helt

arbeidsledige. Godt over 50 pst av de ledige har vært ledige mer enn 6 måneder og 30 pst har vært ledige i mer enn ett år. Mange av disse står i fare for å bli støtt ut av arbeidsmarkedet hvis ikke det settes inn mer aktive tiltak. For samfunnet er kostnaden av at en person er utenfor arbeidsmarkedet et helt liv 10 mill. kroner i inntektssikring og 6 mill. kroner i tapte skatteinntekter. Det er mye å vinne på å øke innsatsen overfor den som sliter med å få jobb og overfor de som har for lav kompetanse og for svak formell utdanning.

Unio har lenge ment at de ordinære arbeidsmarkedstiltakene må opp på et høyere nivå, og at NAV selv må gjennomføre flere tiltak i egenregi for må styrke «A-en i NAV». Det er bra at NAV nå har begynt å ta skritt i denne retningen som i «gamle dager» var den mest vanlige måten for A-etat å gjennomføre tiltak på. Det gir etaten god kunnskap og kompetanse om det lokale arbeidsmarkedet og gjennomføringen av arbeidsmarkedspolitikken.

Regjeringen foreslår i budsjettet for 2018 å redusere antall arbeidsmarkedstiltak for ordinær arbeidskraft med 1750 plasser til 15 000 i 2018. Det vil svekke innsatsen overfor ungdom og langtidsledige. Unio krever at antall tiltaksplasser økes med 2 000 ut over årets nivå. Dette må komme i tillegg til det som trengs for å gi flere flykninger arbeidsmarkedstiltak. Unio er sterkt kritisk til at regjeringen tidligere har fjernet ungdomsgarantiene. Når disse «ikke har virket» er det fordi tiltaksnivået har vært for lavt og fordi oppfølgingen av ungdom som faller ut av skolen er for svak. Det er derfor lite troverdig når regjeringen nå snakker om å «videreføre den særskilte ungdomsinnsatsen for de under 30 år».

Innstramning i vilkårene for dagpenger

Unio går imot regjeringens forslag om å spare 305 mill. kroner i utgifter til dagpenger til arbeidsledige. I dag er inngangskravet for å få dagpenger enten at du har hatt mer enn 1,5 G i inntekt sist kalenderår, eller minst 3 G de tre sist årene. Regjeringen vil fjerne denne siste muligheten og rammer dermed bl.a. ungdom og kvinner som har hatt en varierende tilknytning til arbeidsmarkedet de siste årene. Budsjettvirkningen gjelder 2018, fullt innfaset etter tre år sparer regjeringen 700 mill. kroner hvert år på forslaget. Dette kommer etter at regjeringen i 2015 reduserte ytelsen med nesten 10 pst for de arbeidsledige ved å fjerne ferietillegget.

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping må styrkes

Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet skjer i et bredt trepartssamarbeid mellom regjeringen, etater og arbeidslivets hovedorganisasjoner. Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet er utarbeidet i dialog med organisasjonene og blir fulgt opp i regjeringens kontaktutvalg med partene i arbeidslivet.

Arbeidslivskriminalitet er sammensatt og omfatter flere ulike former for lovbrudd. Styrket samarbeid mellom flere offentlige etater, ved siden av innsatsen som utøves i den enkelte etat, er derfor vesentlig for å bekjempe kriminalitet i arbeidslivet.

Resultatene fra 2015 og 2016 viser stor tverretattlig aktivitet blant annet gjennom innsatsen ved A-krimsentrene. Det fremheves at det etatene har oppnådd i fellesskap, ikke kunne ha vært oppnådd dersom etatene hadde arbeidet hver for seg. Dette både i forhold til å finne aktørene, gjennomføre kontroller og aksjoner og spesielt kunne følge opp med virkemidler og sanksjoner. Flere virkemidler har i sum bidratt til å sette aktører ute av stand til, eller redusert deres kapasitet til å drive kriminell virksomhet.

Det tverrfaglige samarbeidet kan i 2015 og 2016 vise til økte inntekter til staten gjennom blant annet inndrivelse av skatter og avgifter, i tillegg til andre positive effekter som hindrer konkurransevridning og fremmer et seriøst arbeidsliv.

I statsbudsjettet 2018 er det ikke satt av midler til ytterligere satsning på bekjempelsen av arbeidslivskriminalitet. Det pekes på betydningen av at etatene har nødvendige ressurser i linjen som gjør at den enkelte etat kan stille med ekstra ressurser ved for eksempel større saker og aksjoner. Slike aksjoner gir også mye etterarbeid i den enkelte etat.

Derfor mener Unio at det må settes av en særskilt tildeling til bekjempelse av arbeidslivskriminalitet på statsbudsjettet 2018. Vi foreslår konkret at det settes av 40 mill. kroner fordelt på de fire etatene som i hovedsak er involvert i arbeidet (Arbeidstilsynet, Nav, Politiet og Skatteetaten) og at midlene øremerkes innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen og arbeidstakerorganisasjonene har samarbeidet godt i kampen mot arbeidslivskriminalitet de siste årene. Dette er et viktig arbeid som må fortsette. Unio mener imidlertid at problemet er mer alvorlig og stikker dypere. Sosial dumping i betydningen at virksomheter opererer med lønnsbetingelser som ligger under tariff fanges ikke alltid opp av arbeidet mot arbeidslivskriminalitet som ofte også er forbundet med annen kriminalitet enn lønnsdumping. Sosial dumping og unfair lavlønnskonkurranse er en alvorlig utfordring for tariffavtalenes stilling og muligheten til å videreføre den lønnsforhandlings- og arbeidslivsmodellen vi har.

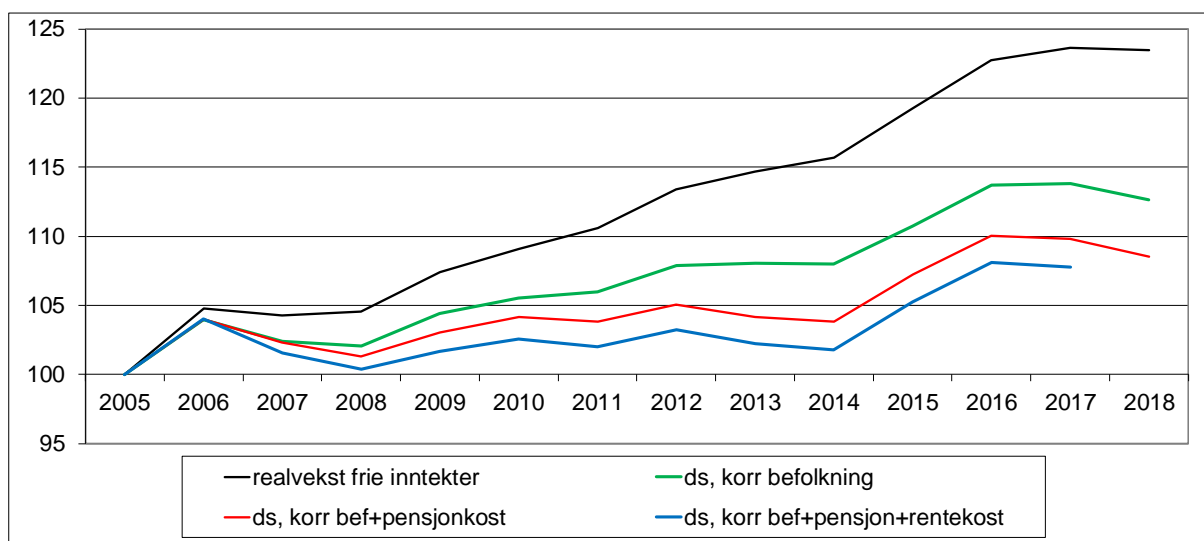
Kommuneøkonomien

Unio krever at kommuneøkonomien i 2018 styrkes med 2 mrd. kroner i frie inntekter ut over regjeringens forslag i statsbudsjettet. Regjeringen legger seg i nedre del av det stramme inntektsintervallet for kommunene som ble lagt fram i Kommuneproposisjonen i vår. Justert for befolkningsvekst mv. er dette i beste fall et nulloppløgg for kommunene. Unio mener at de frie inntekter må styrkes hvis kommunene skal klare å prioritere økt lærertetthet, flere barnehagelærere, bedre satsing på helse og omsorg, rehabilitering og smart forebygging eller for å styrke bibliotek tjenesten. Unio avviser regjeringens angrep på den kommunale eiendomsskatten.

Stabil kommunal sysselsetting

Sysselsettingsveksten i kommunesektoren har siden 2002 kun vært marginalt høyere i kommunal sektor enn i privat sektor til tross for meget høy befolkningsvekst og økte forventninger til god kvalitet til tjenestene. Antall årsverk i kommunal sektor har de siste 15 årene holdt seg stabilt rundt 17 pst av sysselsettingen totalt ifølge nasjonalregnskapet.

Kommunene har over flere år stadig fått utvidet ansvar og nye brukergrupper, som følge av en rekke nye lover og reformer. Det er en dreining i kommunene fra tradisjonell institusjonsbehandling til mer hjemmebaserte tjenester og det ytes stadig mer kompleks medisinsk behandling og rehabilitering i de kommunale tjenestene. Det er et sterkt behov for bedre og mer robuste virkemidler for å utvikle både grunnleggende kompetansen i tjenestene og mer avansert kompetanse.

Figur 6: Frie inntekter kommunesektoren, 2005=100, korrigert for oppgaveendringer

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2018, tidligere kommuneproposisjoner og rapporter fra TBU for kommuneøkonomi

Utdanning og helsetjenester er de desidert største utgiftene som finansieres av kommunesektorens «frie inntekter». Figur 6 viser utviklingen i frie inntekter siden 2005. Kommunene må først ha påfyll av frie inntekter for å kunne yte tjenester til en voksende befolkning, flere eldre og flere elever i skolen, videre øker pensjons- og renteutgiftene. Etter at det er korrigert for demografi, pensjonsutgifter og renteutgifter vises det reelle handlingsrommet for kommunene. Det er dette handlingsrommet som gjør det mulig å øke kvaliteten i utdanning, helse og omsorg. Figuren viser regnskapstall og anslag på regnskap. I 2015, 2016 og 2017 fikk kommunene betydelige engangsinntekter i form av økte skatteinntekter fra etterskuddspliktige som skyldes tilpasninger til skattereformen. Disse regnskapsmessig høyere nivåene på de frie inntektene særlig i 2015 og 2016 gjør at handlingsrommet regnskapsmessig går ned i 2017 og 2018.

Nærmere om handlingsrommet for kommunene i 2018

Politikk og lovnader om kommuneøkonomiens handlingsrom knyttes gjerne til endringene i nivået på inntektene i forhold til foregående år. I Kommuneproposisjonen for det kommende året som legges fram i mai samtidig med Revidert nasjonalbudsjett, foreslår regjeringen hvor mye inntektene skal øke neste år. Denne sammenlikningen gjøres i forhold til anslag på regnskap i inneværende år.

Oversikten i tabell 3 viser at demografi og pensjon krever økte frie inntekter på 2,2 og 0,4 mrd. kroner, mens regjeringens egne prioriteringer innenfor de frie inntektene samlet utgjør 800 mill. kroner. Utgifter til regelstyrte ordninger innen barnevern, spesialundervisning, BPA og ressurskrevende brukere har i mange år vokst mer enn den generelle veksten i de frie inntektene. KS har tidligere anslått den årlige underdekningen til 400 mill. kroner og anslår nå at økningen i innslagspunktet i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester med kroner 50 000 utover lønnsveksten alene vil gi økte kostnader på 300 mill. kroner. Regjeringen viser ikke denne ekstraordinære utgiftsøkningen i sin oppstilling over handlingsrommet i 2018. Regjeringen foreslår også innstramninger i inngangsvilkårene for å motta dagpenger for arbeidsledige på 305 mill. kroner. Vi må anta at kommunene vil få

Tabell 3: Kommunesektorens økonomiske handlingsrom 2018

	Kom.prp. 2018	Statsbud. 2018
Økning i frie inntekter*	3,8 - 4,3 mrd.	3,8 mrd.
Demografikostnader som må dekkes innenfor de frie inntektene	-2,23 mrd.	-2,2 mrd.
Økte pensjonskostnader ut over deflator	-0,35 mrd.	-0,4 mrd.
Investeringer ferjesamband ®	-0,10 mrd.	-0,1 mrd.
Tidlig innsats i barnehage og skole ®	-0,20 mrd.	-0,2 mrd.
Opptrapping rusomsorg ®	-0,30 mrd.	-0,3 mrd.
Forebyggende tiltak for barn, unge og familier ®	-0,20 mrd.	-0,2 mrd.
Underliggende vekst i regelstyrte ordninger innen barnevern, spesialundervisning, BPA og ressurskrevende brukere**	-0,40 mrd.	-0,4 mrd.
Merutgifter bortfall av arbeidsledighetstrygd		-0,1 mrd.
«Netto» økonomisk handlingsrom fri inntekter	0 - 0,5 mrd.	-0,1 mrd.

*Sammenliknet med inntekter i 2017 anslått i RNB

**Økningen i innslagspunktet i toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester med kroner 50 000 utover lønnsveksten anslås av KS alene å gi økte kostnader på 0,3 mrd. kroner

® Regjeringens forventninger til kommunene om hva de skal prioritere innenfor de frie inntektene

merutgifter til bl.a. sosialhjelp som følge av innstramningen, her er det forsiktig anslått til 100 mill. kroner. Samlet vil kommunesektorens handlingsrom etter disse utgiftene og satsingene komme under null.

Eiendomsskatten angripes

Regjeringen foreslår som en oppfølging av Sundvollen-erklæringen fra 2013 en rekke endringer i eiendomsskatten, bl.a. foreslås det å endre verdsettingsreglene for «verk og bruk» slik at produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner unntas fra eiendomsskatt. Endringer gjelder ikke vannkraftverk, petroleumsanlegg og vindkraftverk.

De næringseiendommene som omfattes av forslaget vil heretter bare betale eiendomsskatt av «skallet» av bygningene, ikke «innmaten». Infrastrukturanlegg som kraftnett, telenett, bredbåndsnett, fjernvarmenett osv. vil bli fritatt for eiendomsskatt og størsteparten av skattegrunnlaget for industrielle anlegg vil bli borte.

Unio mener at dette forslaget fra regjeringen Solberg må ses som et første steg mot å avvikle eiendomsskatten slik deler av regjeringen har som mål. Forslaget rammer mange kommuner hardt, særlig industrikommuner. Regjeringen anslår på usikkert grunnlag kommunenes inntektstap til 800 mill. kroner.

Unio går imot forslaget og vi støtter KS som kritiserer det dårlige lovforarbeidet i denne saken.

Regjeringen foreslår også innstramminger i kommunens handlingsrom i forbindelse med innføring av eiendomsskatt og hvor raskt satsene kan settes opp. Regjeringen vil begrense satsøkningene til en promille per år, mot to promille i dag. Det innebærer at det vil kunne ta 6 år etter at en kommune har innført eiendomsskatt før satsen kan økes til 7 promille som er maks. Unio mener forslaget svekker lokaldemokratiet og oppfatter dette forslaget som sterkt inngripende i den enkelte kommunes mulighet til å innføre eiendomsskatt og krever at forslaget ikke gjennomføres.

Unio mener at eiendomsskatt er et viktig supplement til formuesskatten fordi den utskrives på brutto formuesverdi, eiendomsskatt er også viktig fordi den skattelegger lite mobile skatteobjekter. Regjeringens forslag er det motsatte av å satse på brede skattegrunnlag.

Helse- og omsorgstjenester

Regjeringen nedprioriterer nok en gang sykehusene

I forslaget til Statsbudsjett for 2018 er veksten i sykehusbudsjettene på i underkant av 1,6 mrd. kroner tilsvarende en reell økning på 2 pst. Regjeringen mener dette legger til rette for en aktivitetsvekst på 2 prosent.

Unio viser til at Nasjonalbudsjettet legger til grunn at befolkningsveksten vil øke sykehusenes utgifter med om lag 2 mrd. kroner årlig denne stortingsperioden. Regjeringens forslag for 2018 er derfor ikke tilstrekkelig for å følge den demografiske utgiftsveksten.

Dette er en videreføring av den systematiske underfinansieringen av sektoren vi har sett de siste 10 årene. Det er en myte at sykehusene i Norge får mye penger. I år er det utgitt to omfattende rapporter om dette. Begge viser at Norge bruker mindre penger på sykehus enn land vi kan sammenligne oss med. En rapport utarbeidet av MENON for Legeforeningen og Norsk Sykepleierforbund¹ i fjor høst viste at manglende investeringer i bygg og utstyr har ført til at produktiviteten i helsesektoren ikke har økt de siste ti årene. Særlig er det et etterslep knyttet til nødvendige investeringer i kompetanse for fremtiden. Det er snart ikke nok spesialsykepleiere til å opprettholde dagens aktivitets- og kvalitetsnivå og det har i en årrekke manglet planer for å løse krisen fremover. En OECD rapport fra januar 2017² bekrefter dette. I rapporten er det tydelig at vi i Norge bruker mindre penger på helse enn andre land vi kan sammenligne oss med.

I 2018-budsjettet er det foreslått til sammen 2,9 mrd. kroner i lån til sykehusinvesteringer. Dette er bra, men midlene burde vært gitt som en del av overføringene til investeringer i sektoren. Departementet uttaler videre at endringer i rentebetingelsene på statens lån til sykehusene på sikt vil medføre en utgiftsøkning på 200 mill. kroner.

I tillegg er det en rekke endringer i innretting på ulike takster og DRGer som bidrar til et ytterligere aktivitetspress. Ytterligere finansieringsansvar for nye legemidler vil også medføre hardere prioriteringer i RHFene knyttet til tilgang til nødvendig behandling.

---

¹ MENON: Bruker vi for mye på helse? En vurdering av offentlige helseutgifter fra et samfunnsøkonomisk perspektiv, med særlig fokus på spesialisthelsetjenesten, 2016

² OECD analysis of health spending in Norway, 2017

I og med at budsjettforslaget ikke har rom for å øke kvaliteten på de offentlige spesialisthelsetjenestene, vil det kunne bidra til en ytterligere todeling av helsevesenet der de som har ressurser kjøper seg tjenester privat. På sikt kan denne politikken undergrave velferdsstatens legitimitet.

Bygningsmassen forvitrer mange steder, mye av det medisintekniske utstyret er utdatert og det investeres for lite i kompetanse og store nasjonale investeringsprosjekter som protonsenters blir stadig utsatt. Det er allerede stor mangel på blant annet operasjons-, anestesi- og intensivsykepleiere. Dette gjør at det blir lengre ventetid til operasjoner. Spesialisert rehabilitering blir bygd ned uten at tilsvarende kompetanse og tilbud etableres i kommunene med tilstrekkelig fysioterapeuter og ergoterapeuter.

Stramt opplegg for helse- og omsorgstjenester i kommunene

Finansieringen av de kommunale helsetjenestene settes av de rammene regjeringen legger for kommuneøkonomien. Dette er meget stramt i regjeringens forslag, i beste fall et opplegg som gjør det mulig å videreføres tjenestene på dagens nivå.

Unio vil peke på at forslaget ikke gir rom for å satse på de utviklingsområdene som regjeringen kaller satsninger innen de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Igjen gjentar de grepet med å legge føringer for veksten i frie inntekter til videre opptrapping innen rus på 300 mill. kroner, videre opptrappingsplan for rehabilitering med 100 mill. kroner samt 200 mill. kroner som start på en opptrappingsplan innen forebygging for barn og unges psykiske helse. Midlene er ikke knyttet til tiltak eller tjenester, og det er ingen grunn til å tro at dette vil føre til en reell utvikling av tjenestetilbudet.

Veksten av avanserte oppgaver i kommunene øker og behovet for kompetent helsepersonell er økende. I følge KS' arbeidsgivermonitor er sykepleiere den vanskeligste kompetansen for kommunene å rekruttere. Videre vil avviklingen av diagnoselister for fysioterapitjenester, samt overføring av ansvar for finansiering av hjelpemidler til kommunalt nivå, i realiteten føre til en nedbygging av tjenestene innenfor regjeringens satsningsområder i kommunal sektor.

Svekker forebyggingsarbeidet i helsestasjon- og skolehelsetjeneste

Regjeringen foreslår ytterligere endringer i formålet for helsestasjon- og skolehelsetjenesten til å inkludere behandling og oppfølging av barn og unge for både psykiske og somatiske tilstander. Dette er en stor endring fra å være en forebyggende og helsefremmende tjeneste til også å skulle utvides til behandling, dvs. en kurativ tjeneste. En slik endring vil måtte medføre et langt større bevilgningsbehov til tjenesten enn det som er foreslått. I tillegg vil det være behov for en rekke tiltak knyttet til kompetanse, samt faglige og organisatoriske virkemidler for at tjenestene kan svare ut et slikt samfunnsoppdrag i henhold til barn, unge og familiers behov. I beste fall kan forslaget omtales som et forsøk på å overføre oppgaver og ansvar til kommunene uten at det følger med finansiering.

Kommunalt ansvar for hjelpemiddelordningen?

Regjeringen signaliserer i statsbudsjettet at de vil endre på hjelpemiddelordningen i Norge. Dette vil gi svært alvorlige konsekvenser for innbyggere med nedsatt funksjon. Spesielt i de kommunene med dårligst økonomi vil brukere med nedsatt funksjon hindres i hverdagsmestring og samfunnsdeltakelse. Dette vil også påvirke økonomien i kommunehelsetjenesten.

Unio mener at det ikke er mulig å bevare en rettighet til hjelpemidler hvis ansvar og finansiering av ordningen overføres fra folketrygden til de kommunale budsjettene. Dette signaliserer regjeringen helt i strid med de fleste høringsuttalelser på Hjelpemiddelutvalgets rapport, blant annet fra Norsk Fysioterapeutforbund, Norsk Sykepleierforbund, Ergoterapeutene, FFO, Norges Handikapforbund og Unio.

Kunnskap i front

Barnehager og grunnskoler: nasjonale minstenormer

Regjeringen har lovet en satsing på tidlig innsats. Unio mener at det er lite å finne igjen av disse ambisjonene i forslaget til budsjett. Tidlig innsats er riktignok et av områdene som får økning i forslaget til statsbudsjettet, men midlene skal fordeles mellom barnehagene og skolene og er lite forpliktende for kommunene.

De siste årene har Stortinget bevilget 1,3 mrd. kroner til økt lærertetthet, men det vi sitter igjen med er 198 flere lærere på 1.-4.trinn, og dårligere lærertetthet på 5.-10. trinn. Unio mener det er uforståelig at regjeringen ikke gjør mer for å sikre at pengene faktisk når fram.

Unio mener at lovfesting av en nasjonal minstenorm for lærertetthet er den beste måten å sikre nok lærere på. Flere lærere i skolen er den viktigste forutsetningen for å sikre tidlig og god oppfølging av elever som har behov for ekstra støtte.

Unio mener videre det er positivt at regjeringen nå vil skjerpe pedagognormen og innfører en bemanningsnorm i barnehagen. Dette er et steg i retning av en norm som tilsier 50 prosent barnehagelærere. Nå bør det bevilges midler til en opptrappingsplan som legger til rette for å nå dette målet.

Når det gjelder midler til flere lærerspesialister, vil Unio minne om at lærerspesialistpiloten ikke er slutført. Vi vet svært lite om hvorvidt denne ordningen kan bidra til tidlig og god oppfølging av elevene. Vi mener derfor at det er lite klokt å utvide denne ordningen under dekke av at det er tidlig innsats, slik regjeringen foreslår i budsjettet for 2018.

Regjeringen viderefører midlene til videreutdanning for lærere på om lag samme nivå som for budsjettåret 2017. Som en følge av at nasjonale myndigheter har vedtatt nye kompetansekrav, krever Unio statlig fullfinansiering av utdanningen for de lærerne som blir omfattet av de nye kompetansekravene.

Videregående opplæring: positivt for yrkesfagene

Regjeringen har over lang tid hatt et særlig fokus på yrkesrettet utdanning og foreslår totalt 40 mill. kroner til styrking av yrkesfagene i årets budsjett. Dette er viktige tiltak for å løfte hele yrkesfagopplæringen. Det er positivt at det settes av egne midler til rekrutteringsarbeid, og Unio mener at dette arbeidet må rettes inn mot arbeidslivet. Det er her fremtidens yrkesfaglærere arbeider i dag. Samtidig mener Unio at det må satses sterkere på rådgivningstjenesten både i ungdomsskolen og i videregående opplæring.

Regjeringen varsler en satsing på læreplasser i statsbudsjettet. Unio mener dette er et viktig grep for å få flere til å fullføre yrkesutdanninger. Hvert år er det flere tusen elever på yrkesfag som ikke får læreplass. Dette er en unødvendig flaskehals som det er mulig å gjøre noe med.

Unio er spesielt fornøyd med at budsjettet legger opp til styrking av yrkesfaglærerutdanningene, både med stipend, nye studieplasser og rekrutteringsstillinger.

Regjeringen foreslår 9,5 mill. kroner til utvikling og drift av desentralisert, nettbasert yrkesfaglærerutdanning. Midlene skal benyttes til fem rekrutteringsstillinger og 30 studieplasser innenfor desentralisert utdanning. Unio vil peke på at alt for mange elever på yrkesfag får undervisning av ansatte uten lærerutdanning. GNIST-rapporten for 2016 viser dessuten at behovet for yrkesfaglærere vil øke i årene som kommer. Unio stiller derfor spørsmål ved om midlene knyttet til denne satsningen er tilstrekkelig. Opprettelsen av nettbasert, desentralisert yrkesfaglærerutdanning er ett av flere aktuelle tiltak for å utdanne flere yrkesfaglærere. Unio er skeptisk til rene nettbaserte yrkesfaglærerutdanninger og mener disse bør kombineres med samlinger for å sikre at studentene får god nok undervisning og at de fullfører. Unio mener en stipendordning er et viktig virkemiddel, men mener ordningen i tillegg bør knyttes til vikarordninger. Vikarordninger vil føre til at flere søker på tilbudene.

Unio har merket seg at regjeringen ønsker å redusere bevilgningene til landslinjene med 10 mill. kroner. Kuttet vil få store konsekvenser for hvordan skolene drives og vil svekke skolenes muligheter til å oppgradere viktig og nødvendig utstyr. Unio understreker at det er et statlig ansvar å sørge for at nasjonale linjer er fullfinansierte.

Fagskolene prioriteres

I budsjettet følger regjeringen opp målet om å styrke fagskolen. Det settes av 32 mill. kroner til 638 nye studieplasser ved fagskoler. Satsingen kommer som en følge av at Stortinget vedtok en ny fagskolemelding med nærmere 50 tiltak som skal styrke fagskolene. Unio mener det er positivt at det settes av midler til flere studieplasser og at det opprettes en fast ordning med utviklingsmidler for fagskolene. Det vil bidra til å utvikle utdanningstilbudet og gjøre fagskolene til et mer attraktivt videreutdanningstilbud for de med yrkesfag.

Unio mener at det er viktig at studieplassene knyttes til utdanningstilbud som bygger på fag- eller svennebrev og innenfor områder der arbeidslivet etterspør kompetanse.

Høyere utdanning og forskning: effektivitetskutt rammer kvaliteten

Rammebevilgningene til universiteter og høyskoler er på 37,8 mrd. kroner, noe som innebærer en realøkning på ca. 437 mill. kroner og en realendring på 1,1 prosent. Den store bekymringen er avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen. Effektiviseringskuttet, i form av et flatt administrasjonskutt på 0,5 prosent, videreføres for fjerde år på rad. For UH-sektoren beløper dette seg samlet sett nå til et kutt på over 830 mill. kroner. Det rammer kvaliteten i utdanning og forskning, og gjør det vanskeligere å nå målsettingene i kvalitetsmeldingen om innovative læringsformer og tettere oppfølging av studentene. Flere og flere institusjonsledere varsler nå at effektiviseringskuttet rammer handlingsrommet og kjerneaktivitetene.

Unio mener effektiviseringskuttet må reverseres, og advarer mot at budsjettforhandlingene resulterer i at effektiviseringskuttet økes ytterligere slik tilfellet har vært i perioden 2015-2017.

Tabell 4: Effektiviseringskutt i UH-sektoren

		Effektiviseringskutt for UH-sektor i kroner	Akkumulert reduksjon i kroner
Vedtatt 2015	0,6 pst	180 573 000	180 573 000
Vedtatt 2016	0,7 pst	221 885 000	402 458 000
Vedtatt 2017	0,8 pst	251 000 000	653 458 000
Forslag 2018	0,5 pst	177 000 000	830 458 000

Videreføring av SAKS-midlene

På få år er antallet statlige institusjoner redusert fra 33 til 21. Mange institusjoner står fortsatt i krevende omstillingsprosesser som følge av strukturreformen. For å nå målet om økt kvalitet må fusjonene følges opp med omstillingsmidler og sterke økonomiske insentiver som stimulerer til kvalitetsarbeid. I budsjettforslaget viderefører regjeringen bevilgninger på 145 mill. kroner til samarbeid, arbeidsdeling, konsentrasjon og sammenslåinger (SAKS). Institusjonene har tidligere beregnet at kostnadene ligger betydelig høyere enn dette, og Unio mener derfor nivået må videreføres på minst samme nivå som i 2017, dvs. 150 mill. kroner. Bedre kunnskap om reformens faktiske effekter, inkludert varige fusjonskostnader og innsparinger, får vi først når den tillyste forskningsbaserte evalueringer av strukturreformen er gjennomført. Unio mener regjeringen nå må initiere denne evalueringen og avsette midler til formålet.

Lærerutdanningene

Unio er positiv til at regjeringen viderefører ekstra satsing på grunnskolelærerutdanningen med 110 mill. som inkluderer 50 mill. kroner for å styrke didaktisk forskning. Behovet for midler ved lærerutdanningene er imidlertid stort, og skal flere oppnå førstekompetanse må det settes av mer tid og ressurser til forskning og faglig oppdatering.

Unio er positiv til forslag om en styrking av barnehageforskning med 50 mill. kroner gjennom Norges forskningsråds programforskning.

Økt innsats for digitalisering

I budsjettet er det avsatt midler til IKT-studieplasser og til IKT-prosjekter og -infrastruktur. Investeringene er i tråd med digitale skiftet både offentlig og privat sektor står overfor. Unio mener det er viktig at det opprettes flere IKT-studieplasser, men mener samtidig at det er behov for å satse på økt IKT-kunnskap i profesjonsutdanningene.

Regjeringen viser til at OECDs framhever at «Norge og Norden har et meget godt utgangspunkt for digitalisering av offentlig sektor». OECD mener imidlertid å se tegn til avmatning av digitaliseringsinnsatsen i Norge.³

Unio mener at «avmatning» har sammenheng med manglende kompetansetilførsel til de som skal gjennomføre de digitale omstillingene. Det er behov for styrking av midlene til

³ Digital Government Review of Norway – Boosting the Digital Transformation of the Public Sector, august 2017

videreutdanning og kompetanseheving innen IKT. Dette er blant annet i tråd med den nasjonale kompetansepoltiske strategien som ble undertegnet av regjeringen og partene i arbeidslivet i starten av 2017.

Politihøyskolen

Politihøyskolen (PHS) er politi- og lensmannsetatens sentrale utdanningsinstitusjon, hvor hovedoppgavene er å drive utdanning, forskning og formidling. For at PHS skal klare å opprettholde kvaliteten på et høyt nivå, må rammevilkårene være tilstrekkelige. Effektiviseringskuttet gjør det ekstra krevende. Det er behov for økt satsing på forskning innenfor justissektoren, i tillegg til allerede besluttede satsingsområder, spesielt innenfor politispesifikke områder. PHS har behov for en økning i grunnbevilgningen slik at de kan opprette stipendiatstillinger på linje med universitets- og høyskolesektoren forøvrig.

Oppfyller langtidsplan, men realnedgang til forskning

Forskning, utdanning og forskningsdrevet innovasjon er grunnleggende for det moderne samfunn, og den velferd og velstand vi har i dag. Nasjonale og globale utfordringer knyttet til bærekraftig økonomisk utvikling, klima, energi, migrasjon, fattigdom, matproduksjon, helse og velferd, krever at det satses sterkere på kunnskapsutvikling og rekruttering til forskning.

Selv om regjeringen innfrir målsettingene i langtidsplanen⁴, innebærer forslag til statsbudsjett en realnedgang på 1,7 pst i bevilgningene til forskning når vi kompenserer for lønns- og prisvekst. Til sammenligning var det i fjor en samlet realvekst på 3,1 pst. Forskningsbevilgningen utgjør 1,04 pst. av anslått BNP i 2018. Det er bra, men likevel et godt stykke unna valgkampløftene om at den offentlige andelen i en overgangsperiode skal ligge på 1,25 pst for å styrke norsk innovasjons- og omstillingsevne. Norge ligger også fortsatt betydelig lavere enn de andre nordiske landene når det gjelder investeringer i forsknings- og utviklingsarbeid (FoU). For å opprettholde en ambisiøs målsetting for den offentlige forskningsinnsatsen må måltallet økes fra 1 pst. til 1,4 pst. av BNP, med en tilhørende opptrappingsplan. I tillegg må virkemidlene for økt forskningsinnsats i næringslivet videreutvikles og styrkes. Bare slik vil det være mulig å oppnå målet om 3 pst. innen 2030.

Flere undersøkelser tyder på at forskeryrkets attraktivitet er lavere enn samfunnets forskningsbehov.⁵ Stor studenttilstrømning, økende aldersavgang og ambisjoner for økt forskningsinnsats krever en bevisst rekrutteringspolitikk som gir færre midlertidig ansatte i akademia, og som sikrer lønns- og arbeidsbetingelser ved utdannings- og forskningsinstitusjonene. Her har både myndigheter og institusjonsledere et ansvar. I 2004 tjente forskere i det private i snitt 11 prosent mer enn statsansatte forskere. I 2014 hadde lønnsforskjellene økt til hele 20 prosent. Det er et problem – et samfunnsproblem – hvis forskningsmiljøene sliter med å tiltrekke seg og ikke minst holde på talentene.

Styrking av instituttsektoren

Instituttsektoren er tilskrevet viktige roller i det norske forskningssystemet. Sektorens bidrag innen forsknings- og utviklingsarbeid er en nasjonal ressurs som er svært aktuell og

---

⁴ Forskningsbevilgningene utgjør totalt 35,4 mrd. kroner for 2018, en nominell økning på 283 mill. kroner fra 2017. Økningen går til oppfølging av mål i langtidsplanen: 175 mill. til forskningsinfrastruktur og 78,7 mill. til stimuleringsstiltak for økt deltakelse i Horisont 2020 og styrking av de seks langsiktige prioriteringsområdene.

⁵ Forskere på avveie – et kunnskapsgrunnlag om rekrutteringsutfordringer i norsk forskning (Forskerforbundet og Akademiet for yngre forskere, 2017).

nødvendig for et arbeids- og næringsliv i omstilling. Tematisk spesialisering og tett samarbeid med næringsliv, samfunnsliv og offentlig sektor gjør at de har en nøkkelrolle mht. å knytte forskning, utdanning og innovasjon sammen. Dette framheves i strukturmeldingen og i tre nylig gjennomførte instituttevalueringer fra NFR.

Basisbevilgningen til instituttene er for lav, noe også OECD tydelig påpeker i sin gjennomgang av det norske forsknings- og innovasjonssystemet fra 2017. Instituttene må kunne konkurrere på like vilkår om forskningsmidler nasjonalt og internasjonalt. Da må det være langt bedre rom for faglig utvikling og kunnskapsakkumulering. Da er høyere basisbevilgninger en forutsetning. Det legger ikke statsbudsjettet opp til. I stedet bidrar effektiviseringskuttet til å forsterke en negativ trend. I instituttsektoren er det forskerne selv som søker, utfakturere og budsjetterer. Et effektiviserings- og avbyråkratiseringskutt har derfor liten effekt, ut over å ramme kjerneaktivitetene.

Unio mener instituttsektoren må gis en tydelig rolle regionalt, nasjonalt og internasjonalt. I forslag til statsbudsjett får flere institutt kutt, blant annet får de samfunnsvitenskapelige instituttene en realnedgang i basisbevilgningene på 2,8 prosent. Regjeringen må anerkjenne verdien sektoren bidrar til når det gjelder omstilling og innovasjon. Revidert langtidsplan for forskning og høyere utdanning for perioden 2019-2022 må inneholde forpliktende mål for gradvis opptrapping av grunnbevilgningen for hele instituttsektoren. For 2018 må effektiviseringskuttet reverseres, og instituttene sikres bevilgninger minimum på 2017-nivå. I tillegg må Stortinget følge sin understreking om at basisbevilgningen til de teknisk-industrielle forskningsinstituttene skal økes.

Tiltak for økt forskning i ABM-sektoren

Arkiv-, bibliotek- og museumssektoren (ABM) har et samfunnsoppdrag som omfatter forskning, og det er et uttalt mål at det skal forskes mer i sektoren (jf. museumsmeldingen og Arkivmeldingen). Det er nødvendig å tydeliggjøre ansvaret for forskning i sektoren, samt etablere en mer planmessig tilnærming til hvordan forskning kan videreføres og tydelig bidra til samfunnsutviklingen. Budsjettet for 2018 innebærer en realnedgang på 0,3 prosent i bevilgningene til museene under Kulturdepartementet. Da er det utfordrende å ivareta bredden av oppgaver og samtidig sørge for faglig oppdatering og styrking av forskningsvirksomheten. Unio mener det må avsettes 50 mill. kroner til opprettelse av program i regi av Forskningsrådet der institusjonene i sektoren kan søke om støtte til forskningsprosjekter.

Bibliotek

Prosjektmidler som tildeles gjennom Nasjonalbiblioteket har stor effekt på innovasjon og kompetanseutvikling i bibliotekene. Unio mener at disse midlene må ha en vesentlig økning. Den delen av spilleoverskuddet fra Norsk Tipping som settes av til dette formålet bør doubles i 2018. Dette vil gi rom for at det også kan legges inn en føring som styrker bibliotekenes rolle i integreringsarbeidet.

Skolebibliotekene må gis egne stimuleringsmidler, gjerne etter modell fra Sverige, slik at bemanningen i skolebibliotekene styrkes. Dette vil øke skolebibliotekenes muligheter til å støtte elevenes læring, stimulere leselyst og fremme språkutvikling. Unio foreslår at det øremerkes 30 mill. kroner til slike stimuleringsmidler.

Det er viktig å sikre grunnleggende digital deltakelse og kompetanse i befolkningen. Regjeringen foreslår et tilskudd på 2 mill. kroner til en tilskuddsordning for å øke den digitale

deltakelsen og kompetansen i befolkningen. Alle folkebibliotek skal kunne søke om tilskudd til etablering av en slik veiledningstjeneste, eventuelt videreutvikling av et eksisterende tilbud. Unio mener tilskuddet bør økes til 10 mill. kroner for å styrke arbeidet for å hindre sosial, økonomisk og arbeidsmessig ekskludering.

Det er viktig å sikre god språk-, lese- og skriveopplæring for alle. Å stimulere leselyst og leseferdighet hos barn og unge er en oppgave som kontinuerlig byr på utfordringer under hele opplæringen. Regjeringen foreslår å øke tilskuddsordningen for lesestimuleringstiltak for barn og unge til nær 20 mill. kroner. I tillegg til private, frivillige og ideelle organisasjoner skal nå også kommuner og fylkeskommuner kunne søke om midler til utvikling av skole- og folkebibliotek. Unio mener tilskuddet bør økes til 30 mill. kroner.

Studentvelferd

Unio ser det som positivt at regjeringen følger opp opptrappingsplanen til 11 måneders studiestøtte i 2020. En god studiefinansiering er en viktig forutsetning for å sikre bedre sosial mobilitet, god studieprogresjon og minst mulig frafall i høyere utdanning. Norge er tjent med at studenter fullfører på normert tid og kommer ut i jobb for å bidra med sin kompetanse i samfunnet. Unio har derfor lenge ment at studiestøtten bør økes til minimum 1,5G. Unio mener det bør lages en opptrappingsplan over de neste 4 år.

Regjeringen foreslår å bevilge penger til bygging av 2200 studentboliger i 2018, noe som er 300 færre enn i 2017. Behovet for studentboliger er stort, og Unio støtter NSOs krav om en økning til minst samme nivå som i 2017.

Politi

Unio advarer mot at befolkningen ikke vil få det nærpolitiet de er lovet med regjeringen Solbergs forslag til statsbudsjett for 2018. Hvis vi holder bevilgninger til nytt beredskapssenter og nye politihelikoptre utenom viser forslaget til politibudsjett knapt nominell økning.

Unio mener at politibudsjettet vil gå ut over bemanningen og svekke gjennomføringen av nærpolitireformen. En tilsynelatende god vekst i politibudsjettet på nominelt 4,7 pst minsker til en vekst på 0,3 pst nominelt når 100 mill. kroner til nye politihelikoptre og 660 mill. kroner til nytt beredskapssenter holdes utenom. Men med et etterslep på investeringer og justeringer for lønns- og prisstigning, vil det være meget vanskelig for landets politimestre å ha midler til å videreføre nivået fra 2017.

Unio mener det er beklagelig at det ikke bevilges penger til å ansette politistudenter som er ferdig utdannet i 2018. De økonomiske rammene som er gitt i forslaget innebærer at et helt kull fra Politihøgskolen kan risikere å utdannes til arbeidsledighet. Dette vil gjøre det meget vanskelig å gi samfunnet det politiet som er lovet gjennom Nærpolitireformen. I tillegg er dette stikk i strid med intensjonen om å bygge opp norsk politi til å nå målet om to politibetjent per 1000 innbygger innen 2020.

Skal studentene få jobb i politiet etter endt utdanning i 2018 krever dette alene en bevilgning på ca. 165 mill. kroner.

Politidekningen på nasjonalt nivå var 1,78 politibetjenter per 1000 innbyggere per 2. kvartal i 2017. For å oppnå to politibetjent per 1000 innbygger, krever dette til sammen ca. 700 politistillinger til en kostnad av ca. 700 mill. kroner.

Unio mener at budsjettforslaget for 2018 innebærer nedbemanning i politiet. Dette forsterkes av at budsjettsituasjonen i politidistriktene er nedslående. Mange distrikt sliter med store underskudd, hovedsakelig på grunn av lønn og overtid. I tillegg er det mange nyutdannede fra 2016- og 2017-kullet som ikke har fått jobb i politiet.

Med budsjettforslaget for 2018 sender regjeringen et sterkt politisk signal om at politiet ikke lenger skal styrke bemanningen. Dette vil svekke politiets kapasitet, kompetanse og kvalitet i virksomheten. I tillegg vil dette sende et budskap om at Politihøgskolen utdanner til ledighet. Dette vil igjen ha konsekvenser for søkergrunlaget til utdanningen.

Unio krever at bemanningen i politiet øker slik at etaten blir i stand til å løse sitt samfunnsoppdrag. Politistudentene som uteksamineres i 2018 må sikres jobb. Videre må politiets kapasitet til lokal beredskap styrkes. Det må legges til rette for at politiet har reelle muligheter til økt kompetanse og bedre kvalitet i etterforskningen. Den negative utviklingen i etterforskningsarbeidet har eskalert og det må settes inn tiltak for å forbedre rekruttering, øke kompetansen og styrke rammebetingelsene.

Den norske kirke

Unio mener at dette budsjettet vil føre til færre prester i Den norske kirke. Det er beklagelig og svekker folkekirkens tilstedeværelse i hele landet. Vi forventer at stortingsflertallet styrker budsjettet til Den norske kirke.

Den norske kirke har over tid måttet redusere sin prestetjeneste på grunn av stramme økonomiske rammer. Det siste året er det blitt gjennomført eller anbefalt reduksjon av prestestillinger i de fleste bispedømmer på toppen av tidligere reduksjoner. Disse nedbemanningene rammer særlig hardt i distriktene, der lokalsamfunn mister sin lokale prest. Rammetilskuddet til Den norske kirke øker nominelt med beskjedne 1,1 pst, det er klart lavere enn pris- og kostnadsveksten og vil nødvendigvis føre til færre prestestillinger all den tid mesteparten av rammetilskuddet brukes på lønn til prestene.

Regjeringens avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform gir også Den norske kirke et flatt kutt på 0,5 pst. Denne type flate kutt er særlig uheldig for virksomheter som Den norske kirke der de store utgiftene er knyttet til lønn for ansatte i førstelinjetjenesten. Unio frykter at det ikke blir færre byråkrater, men færre prester av denne reformen.

Midler over statsbudsjettet har gjennom mer enn 30 år bidratt til finansieringen av diakonien som en sentral del av kirkens førstelinjetjeneste. Midlene til diakonstillinger var tidligere egen post, men er nå en del av rammetilskuddet til Den norske kirke. I en tid hvor midler til diakoni burde økes gir det forhold at rammetilskuddet krympes en frykt for at det motsatte kan skje.

Vennlig hilsen

Unio

Ragnhild Lied
Leder

Erik Orskaug
Sjeføkonom

Kopi:

Arbeids- og sosialkomiteen
Familie- og kulturkomiteen
Helse- og omsorgskomiteen
Justiskomiteen
Kirke, utdannings- og forskningskomiteen
Parlamentariske ledere på Stortinget
Partigruppene på Stortinget
Regjeringen

Unio har 350.000 medlemmer: lærere, lektorer, førskolelærere, sykepleiere, forskere, politi, prester, fysioterapeuter, ergoterapeuter, diakoner, skatterevisorer, konsulenter, ledere, radiografer, maskinister og bibliotekarer

Unio vil sikre og videreutvikle velferdsstaten og samfunnets fellesverdier : sikre full sysselsetting : øke forskningen : kjempe mot offentlig fattigdom og privatisering av sentrale offentlige tjenester : øke verdsettingen av utdanningsgrupper i offentlig sektor : sikre gode trygde- og pensjonsordninger

Unio

UTDANNINGS
FORBUNDET

**FORSKER
FORBUNDET**

POLITIETS
FELLESFORBUND

 Presteforeningen

ergoterapeutene

 **AKADEMIKER
FORBUNDET**

 Det Norske Diakonforbund
The Norwegian Association of Deacons

 **Skatterevisorenes
Forening**

